

Володимир СЕРГІЙЧУК

ЯК НАС МОРИЛИ ГОЛОДОМ

1921-1923
1932-1933
1946-1947

**КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЦЕНТР УКРАЇНОЗНАВСТВА**

ВОЛОДИМИР СЕРГІЙЧУК

ЯК НАС МОРИТИ ГОЛОДОМ

ЛІЧИЛІЧА ГІДРОІД
ІНШІ ПОДІЇ В ІНДІАНСЬКИХ
СТОЛІЦІХ ДЖІМІІЗІВІДІХ
АІ З ТОІ ПАІД

Київ — 2006

94(477)

ББК. 63.3 (4 Укр.)

С33

С32

ПД9754

Володимир Сергійчук Як нас морили голодом. Вид. 3-е, доповнене. — К.: ПП Сергійчук М. І., 2006. — 392 с.

На основі невідомих до недавнього часу документів з колишніх таємних архівів простежено геноцид українського народу в ХХ ст. через штучні голодомори, організовані більшовицькою владою.

Уперше в одному дослідженні мовою документів розповідається про голодомори 1921—1923, 1932—1933 і 1946—1947 років. Крім того, наводяться документи про спробу комуністичного режиму приховати перед світом правду про голод в Україні і розповідається про зусилля українців у діаспорі, які домагалися визнати цю трагедію геноцидом нашого народу і добилися цього від найвідоміших правників західного світу.

Видання розраховане на всіх, хто хоче знати правду про ці страшні сторінки української історії.

РД9754

Видання здійснено за підтримки Фундації імені Володимира-Юрія Даниліва (Торонто, Канада).

Президент — Андрійка Данилів.

“ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО”
БІБЛІОТЕКА

ISBN 966-2911-07-3

© Володимир Сергійчук, 2006
© Леонід Демчишин,
художнє оформлення, 2006
© ПП Сергійчук М. І., 2006

ЗМІСТ

Україна годувала хлібом світ.....	3
Голод 1921—1923 років.....	10
Голод 1932—1933 років.....	49
Голод 1946—1947 років.....	299
Москва боялася правди про голод.....	321
Через усвідомлення власною совістю.....	361
Іменний покажчик.....	362
Географічний покажчик.....	374

УКРАЇНА ГОДУВАЛА ХЛІБОМ СВІТ...

З часів трипільської культури Україна вважалася житницею Європи. Зрештою, вже з тих незапам'ятних часів пшениця стає символом нашого народу, вона, розширюючись і перекриваючиprotoукраїнські етнічні кордони, перетворюється "в суцільний потік золотистого зерна, утворивши пшеничну зону України" (Златопільський С. Пшениця в історії України. — К., 1994. — С. 5).

Той золотистий потік, який під синім небом вливав на вибір найулюблених кольорів нашими предками-хліборобами — жовто-блакитних. Той золотистий потік, який уособлює найдавніший український звичай, що символізує ритуал Різдвяної ночі: англійці беруть галузку омелі, німці — ялинку у вогнях, а ми — сніп пшениці й кутю з неї.

I від трипільців започатковується наш національний експорт — продаж пшениці. Грецький історик Геродот засвідчує про це в 450 році до нашої ери, а в пізніші часи хлібний експорт з України поширюється до Середземномор'я, досягає Римської держави, потім охоплює всю Європу. А в середні віки Україна воістину стає житницею світового значення.

Українське збіжжя справді заполонює і тоді, і пізніше європейський ринок, його вивозять не тільки через чорноморські, а й балтійські порти. Його так багато, що помічається тенденція до перевиробництва українського хліба.

Скажімо, 1771 року в мемуарі про Очаківський порт повідомляється: "Ще нині на Поділлі та на Волині стоять високі, мов будинки, бурти прілої пшениці, якою можна було б прогодувати цілу Європу" (цит. за: Бредель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. XV—XVIII ст. — К., 1995. — Т. I. — С. 82).

Така ж картина надмірного багатства, як зазначає Ф. Бредель, спостерігається і 1784 року. При цьому наводяться ось

такі свідчення одного французького агента: "На Україні пшениця така дешева, що чимало хліборобів відмовляється її вирощувати. Однаке цього зерна тут уже так багато, що воно годує не тільки значну частину Туреччини, а й навіть забезпечує експорт до Іспанії і Португалії, а також до Франції, через Марсель" (там само. — С. 82).

Але насправді велика година нашої пшениці наспіє згодом. 1803 року прихід в Італію російських кораблів, завантажених українською пшеницею, для італійських хліборобів виглядав як катастрофа. Дещо пізніше, 1813 року про загрозу експорту українського зерна наголошувалося в палаті депутатів Франції (там само. — С. 82).

Але оскільки це дає великі прибутки для російської казни, то самодержавство створює сприятливі умови для продажу українського хліба за кордон. Так, з метою посилення експорту хліба з півдня України царський уряд дозволяв у 1845 році всім іноземцям купляти його вільно, як і інші сільгосп продукти, нарівні з власними підданими (Семенов А. Изучение исторических сведений о Российской внешней торговле и промышленности с половины XVII-го столетия по 1858 год. — СПб., 1869. — Ч. II. — С. 236).

Більше того, усвідомивши історичну роль нашого хліборобства, Російська імперія різними способами заоочує українців до переселення на неосвоєні землеробські простори, які вона постійно завойовує й приєднує. Таким чином, українськими руками з українського зерна український хліб починає плекатися і далеко за межами суцільної етнічної території нашого народу. Українські колонії на Північному Кавказі, в Поволжі, в Заураллі, Туркестані, Сибіру, на Далекому Сході постають, власне, як первинні хліборобські оазиси. Вони починають годувати Азію. А ті українці, котрі переселилися за океан, створюють потужну хліборобську базу від Канади до Аргентини. Тобто, вже наприкінці XIX—на початку

XX ст. українці в повному розумінні годують хлібом увесь світ.

Звичайно, переселяючись на нерозорані землі, наші батьки завжди брали з собою хлібні злаки для розведення їх на новому місці. Чи це була Канада, чи Далекий Схід, казахський степ, чи киргизькі долини. Приміром, вихідець з Київської губернії Сахно на початку ХХ ст. успішно культивував в Іркутській губернії чотири сорти озимої пшениці.

Поширене в усьому світі українське хліборобство починає впливати і на політику, просування українського хліба на ринки збуту тягне за собою військово-стратегічні плани Росії. Так, з початком Першої світової війни російські дипломати плани анексії Константинополя намагаються обґрунтувати сентенціями на зразок "завершення історичної місії Росії", "закінчення процесу збирання землі Росією" тощо. Однак і в "Речі", і в "Биржевых ведомостях" та інших газетах вказується на необхідність володіння протоками в інтересах російської торгівлі, в першу чергу "південної пшениці" (*Гурко-Кражин В. А. Близний Восток и державы. — М, 1924. — С. 43*).

Що значило для Росії залежати від Босфору і Дарданел, засвідчує наочно спогад петроградської публіцистки А. Тиркової, котра, побувавши в березні 1912 року в Стамбулі, в період війни з Італією, "побачила в Босфорі і на Золотому Розі сотні суден, навантажених російською (українською. — В. С.) пшеницею, які були через закриття Дарданел, приречені на розорюючу нерухомість" (*Тиркова А. Старая Турция и младотурки. — Петроград. 1916. — С. VI—VII*).

I за цим крилася справді велика політика. Бо тільки через кримські порти 1911 року було відправлено понад 50 мільйонів пудів українського хліба (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України — ЦДАВОВУ: Ф. 1429. — Оп. 5. — Спр. 23. — Арк. 4).

За даними офіційної статистики, в 1913 році з 5 мільярдів

пудів вирощеного в Російській імперії збіжжя 1 мільярд 793 мільйони пудів (32 відсотки) припадало на Україну. Значну частину зерна, як правило, експортували. За підрахунками Б. Дзінькевича (Продукція хліба на Україні. — К., 1918), в 1909—1913 роках Україна пересічно вивозила 210.593.200 пудів (3.449.520 тонн) жита і пшеници.

У розрахунку на душу населення до 1917 року вивізні лишки хліба найвищими були в Таврійській губернії — по 37,66 пуда, Херсонській — 30,05 пуда. Далі йшли Катеринославська (24,92) та Бесарабська (22,30).

Найбільше зерна на експорт у цей час відправляла Херсонщина — 107.248.300 пудів у середньому за рік. Разом з іншими південними губерніями — Катеринославською (80.555.900), Таврійською (74.030.700) та Бесарабською (60.000.000) вона давала більше половини російського експорту зерна — в різні роки він коливався від 446.517 тисяч до 659.616 тисяч пудів.

Зрозуміло, частка зернових лишків для експорту з інших хліборобських губерній України була меншою. Так, Подільська вивозила всього 11.347.600 пудів (на душу населення припадало тільки 2,92 пуда), Київська — 9.336.800 пудів (2,01). Щоправда, значно вищими були ці показники на Полтавщині — відповідно 33.960.000 і 9,24 пуда. І це без урахування тих українських теренів, котрі вже тоді були відірвані від нашого суцільного етнічного масиву — Слобожанщина, Нижнє Поддоння, Кубань, Ставропілля...

Отже, навіть в умовах Першої світової війни, яка прорала, ніби чорним крилом, землі України, остання продовжувала експортувати хліб. Як зазначав Л. Михайлів, "вся визначна доля України як найбільшого експортера хліба для Європи виявиться, коли ми порівняємо систему забезпечення" цього континенту перед першою світовою війною і після неї. Так, потрібний для Європи хліб перед 1914 роком у кількості 19.491.000 тонн довозився:

1) З європейських країн:

Україна	17.7%
Росія (без України)	8.85 -"-
Румунія	7.98 -"-
Угорщина	7.49 -"-
Болгарія	1.8 -"-
інші	<u>3.47</u> -"-
	47.29%

2) З європейських колоній:

Канада	13.2 %
Австралія	7.47 -"-
Північна Африка	0.74 -"-
Індія	<u>6.9</u> -"-
	28.31 %

3) З Америки:

США	14.54%
Аргентина	11.86 -"-

(Михайлів Л. Україна і хлібний бюджет Європи // Екон. збірник. — К., 1922. — С. 151—153).

Антантa, як і німці та австрійці в 1918 році, дивилася на Українську Народну Республіку лише через призму задоволення власних інтересів і, в першу чергу, забезпечення себе українським хлібом. Так, англійський генерал Кортон-де-Віар у розмові з генерал-поручиком армії УНР Зелінським у Варшаві 31 серпня 1920 року вважав по-трібним висловитися прямо і відверто: "Якщо Україна докаже, що у неї єсть хліб, і що вона може дати його Антанті, то "там" найдуть можливим приділити їй допомогу, там це — головне. Міркування з цього приводу явлюється керуючими і тому він може підтвердити пораду про найскорше зав'язання економичних зносин з Англією" (ЦДАВОВУ: Ф. 3696. — Оп. 2. — Спр. 324. — Арк. 64).

Український генерал на це відповів, "що в справі постачання хлібом жадних сумнівів бути не може, для цього

мається повна широка можливість. Більшовики намагаються захопити Україну іменно з-за хліба, і тими ж міркуваннями керується зараз і генерал Врангель" (там само. — Арк. 64).

Зрештою, більшовики і не крилися з цим: на IV конференції КП(б)У 17 березня 1920 року Й. Сталін заявив: "Комуністи України, тилу і фронту, спільно з російськими комуністами йшли, щоб тут добути хліб для зголоднілого пролетаріату Москви і Росії. Що ж кажуть наші елементарні підрахунки. Вони кажуть, що лишків на Україні є не менше 600 мільйонів пудів" (ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 28. — Арк. 13).

Справді, події 1917—1920 років в Україні значною мірою вплинули на розвиток сільськогосподарського виробництва, однак воно продовжувало забезпечувати своє населення достатньою кількістю хліба. Крім того, в селянських господарствах рік у рік залишалося чимало його в запасах.

Британська господарська місія, повернувшись з поїздки в Україну, дала ось такий звіт про врожай в УНР за 1919 рік (у мільйонах пудів):

Пшениця	1919	Середні цифри за 1911—1915
Таврійська губернія	90	93,4
Херсонська	65	73,5
Катеринославська	65	73,5
Полтавська	60	41,6
Чернігівська	1.5	1,8
Київська	34.5	30,0
Харківська	52.5	44,8
Волинська	24	18,6
Подільська	42.5	39,6
Бесарабська	40	33,9
Разом	550	418,6
Старі запаси	200	
Загалом	750	

урожай жита обраховувався на 288.000.000 пудів у порівнянні до середнього намолоту в 1911—1915 рр. у 262.000.000. На думку англійських експертів, разом з старими запасами в 100.000.000 пудів Україна мала 388 мільйонів цього збіжжя. (Воля.— 1920. — Т. 1. — Ч. 10. — С. 505.)

Такий хлібний потенціал України приваблював західних політиків, котрі, природно, розуміли: дешеве збіжжя тут можна буде завжди вирощувати вдосталь, коли тутешні хлібороби стануть вільними землевласниками.

Французький депутат Гео Жеральд у газеті "France et Ukraine" (1920 р.) зазначав, що "Україна і Біла Русь можуть прохарчити Францію, коли буде визнана їх незалежність.

Європа повинна допомогти у засобах руху. Один з цих засобів і є той шлях, який звуть "Атлантик — Чорне море", або "Лінія 45 широти", або "Європейський метрополітен". Українські кооперативи обіцяють доставити 5 мільйонів квінталів хліба, коли буде визнана незалежність України" (Воля, 1920 — Т. 1. — Ч. 12. — С. 607, 608).

Про те, що вільний український селянин може дати більше хліба, цього, на жаль, не всі на Заході розуміли. Заангажована на відновленні "единой и неделимой России" тодішня так звана західна демократія не підтримала молодої Української держави, яка була, зрештою, потоплена більшовиками в крові.

Але не тільки загублено було Українську Народну Республіку. Світ втратив потужного вільного виробника хліба — українського селянина, котрий у майбутньому вже не міг розпоряджатися плодами своєї праці. Його навіть позбавили можливості нагодувати самого себе.

Його і дітей його почали морити голодом...